

CZU: 342

[https://doi.org/10.52277/1857-2405.2025.3\(74\).02](https://doi.org/10.52277/1857-2405.2025.3(74).02)

STATUL - PERSOANĂ JURIDICĂ DE DREPT PUBLIC

Ghenadie PREȚIVĂȚI,*candidat la funcția de judecător
în Judecătoria Chișinău, doctorand,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
<https://orcid.org/0000-0001-7846-310X>*

SUMAR

Statul, ca persoană juridică de drept public, este subiectul central al raporturilor juridice ce vizează organizarea și funcționarea puterii în societate. El deține personalitate juridică distinctă, ceea ce îi conferă capacitatea de a încheia acte juridice, de a deține patrimoniu și de a răspunde în fața legii. Fundamentat pe principiile suveranității și legalității, statul acționează prin autoritățile sale publice în scopul apărării interesului public și al asigurării ordinii de drept. Regimul său juridic special îl diferențiază de persoanele juridice de drept privat, determinând competențe exclusive în domenii precum securitatea, justiția și administrarea resurselor naționale.

Cuvinte-cheie: *stat, persoană juridică, interes public, drept public, suveranitate, regim juridic, autoritate publică, competență.*

Introducere

De-a lungul evoluției civilizației, umanitatea a explorat multiple forme de organizare a vieții colective, în efortul de a răspunde atât exigențelor conștiinței sociale, cât și nevoilor de coeziune și progres ale grupurilor umane. În acest context, structurile instituționale și mecanismele juridico-politice au fost concepute nu doar pentru a asigura conservarea ordinii sociale, ci și pentru a impulsiona dezvoltarea continuă a societății în ansamblul său, prin integrarea valorilor inovării și a dinamismului istoric.

În acest proces de căutare și afirmare a formelor de organizare socială, un loc central revine *statului*, întrucât acesta concentrează voința generală și asigură cadrul normativ și instituțional al ordinii juridice. Nu întâmplător, Mircea Djuvara sublinia că „realitatea cea mai puternică și cea mai interesantă în drept este statul”, evidențiind astfel importanța primordială a acestuia în arhitectura întregului sistem de drept. Acesta preciza că „e o realitate atât de vie și de puternică, încât absoarbe individualitatea noastră, a tuturor, care se pierde într-însa. E o realitate atât de adâncă încât

THE STATE AS A LEGAL ENTITY OF PUBLIC LAW

SUMMARY

The State, as a legal entity under public law, is the central subject of legal relations concerning the organization and exercise of power in society. It possesses a distinct legal personality, which grants it the capacity to conclude legal acts, to own property, and to be held accountable under the law. Founded on the principles of sovereignty and legality, the State acts through its public authorities to protect the public interest and ensure the rule of law. Its special legal regime distinguishes it from legal entities governed by the private law, conferring exclusive competences in areas such as security, justice, and the administration of national resources.

Key-words: *legal entity, state, public interest, public law, sovereignty, legal regime, public authority, competence.*

ea se întinde în timp și spațiu mult peste forțele și existențele persoanelor individuale. E o realitate absolută întrucât nu recunoaște nici o autoritate superioară, cum recunoaște persoana privată autoritatea statului. Statul nu recunoaște nimic superior sieși” [3, p. 105].

Discuții și rezultate obținute

Termenul „stat” își are originea în latinescul *status*, deși, în antichitate, pentru a desemna această noțiune, erau folosiți mai ales termenii *civitas* sau *res publica*. În accepțiunea inițială, *status* însemna starea unui lucru, iar în sens juridic desemna poziția unei persoane în cadrul unei comunități cu care împărtășește un set comun de valori, dobândind astfel drepturi și obligații specifice. În Evul Mediu „stările” desemnau pături sociale distincte, fiecare având un rol precis în exercitarea puterii politice, iar împreună acestea alcătuiau poporul - înțeles ca totalitatea guvernaților [11, p. 318]. În sensul modern, desemnând o entitate abstractă care constituie cadrul și, totodată, suportul puterii politice [11, p. 318], noțiunea de „stat” este întrebuintată pentru prima dată, se pare, de Niccolo Machiaveli, în opera sa *II Principe* (1516) [28, p. 203]. Oricum, noțiunea de stat este consacrată, se generalizează și dăinuiește în toate limbile: *State, Staat, Estade* etc.

Statul este națiunea însăși, este organismul politic, reprezentarea oficială, sindicatul intereselor ge-

nerale ale națiunii. Este ansamblul puterilor publice, în scopul satisfacerii intereselor de moment, a idealului social și politic al unei națiuni. Statul reprezintă ansamblul puterilor publice constituite în vederea promovării drepturilor, intereselor și aspirațiilor grupului național [1, p. 18].

În această continuitate istorică, se observă că structurile și funcțiile statului au evoluat în timp, adaptându-se contextelor sociale, economice și culturale, însă, în esență, statul a rămas același, adică o formă de putere de comandă sau, în societățile pluraliste și democratice, un instrument fundamental de organizare și conducere a societății [10, p. 5, 8, 14].

Când a apărut fenomenul statal și care este caracteristica sa esențială?

Statul reprezintă un fenomen complex, istoric, politic și juridic [27, p. 40]. Acesta constituie principala instituție politică a societății [19, p. 58]. El apare pe o anumită treaptă de evoluție socială, atunci când puterea politică se instituționalizează, căpătând caracter de autoritate publică, oficială și legitimă. Din perspectivă juridică, *statul este prima formă de persoană juridică de drept public*, precedând apariția altor entități de acest tip și servind ca model organizatoric pentru acestea. Astfel, statul devine o formă organizatorică avansată a societății [4, p. 6], fiind expresia maturizării acesteia și scopul său immanent. În această relație, indivizii se regăsesc în ipostaza de titulari de drepturi și obligații în raport cu statul [7, p. 286].

În sens restrictiv și concret, statul este ansamblul autorităților publice care asigură guvernarea. El reprezintă aparatul sau sistemul autorităților publice prin care se realizează direcționarea societății. Statul se înfățișează ca fenomen esențialmente istoric, fiind produsul sau sinteza calitativă a câtorva factori, minimi și necesari: factorul demografic și psihologic, factorul material și factorul politic. Ideea de sinteză calitativă a acestor factori, istoricește determinată, include aserțiunea că elementele constitutive ale statului sunt: populația sau națiunea, teritoriul și autoritatea politică exclusivă sau suverană [2, p. 6].

În doctrină s-a încercat abordarea statului în sens strict juridic (sens restrâns). Astfel, Vasile Pătulea [18, p. 19] susține că statul reprezintă un ansamblu sistematizat de organe de stat (autorități), și anume: autoritatea legislativă (parlamentul), autoritatea executivă (guvernul și alte autorități executive) și autoritatea judecătorească, acestea având funcții specifice: legislativă, executivă și judecătorească.

Genoveva Vrabie desprinde un dublu înțeles al noțiunii de stat: a) de sistem organizațional, ca ansamblu de organe care realizează conducerea unei populații stabilizate pe un anumit teritoriu (sens restrâns); b) de societate organizată, având un guvernământ autonom [20, p. 129].

Noțiunea de stat poate fi reperată însă și din alte perspective [26].

Din perspectivă sociologică, statul semnifică dimensiunea specifică și esențială a societății politice, societate care a rezultat din fixarea pe un teritoriu determinat a unei colectivități umane, relativ omo-

gene, reprezentând *națiunea*. Ea este guvernată de o putere instituționalizată, având capacitatea și mijloacele de a exprima și de a realiza voința unei părți din colectivitate, în condiții concret istorice, unui grup restrâns sau unui grup majoritar [12, p. 108].

Privit din *perspectivă juridică*, statul este o *persoană morală* sau *juridică* de drept privat, ipostază în care el este titular de drepturi și obligații la fel ca și celor care aparțin persoanelor fizice, dar în limitele stabilite de lege. El este, totodată, o entitate juridică distinctă, stabilă și permanentă; detașată de persoanele fizice care, în calitatea lor de agenți ai puterii, exercită vremelnic puterea, în limitele competențelor atribuite. Persoana morală este un centru organizat de interese legitime și juridic protejate [12].

Conceperea statului ca persoană juridică de drept public (persoană morală) a fost interpretată diferit de-a lungul timpului, în funcție de perspectivele teoretice promovate în doctrină.

În acest context, potrivit *teoriei ficțiunii*, doar indivizii pot fi considerați veritabile „persoane”, întrucât numai aceștia dispun de voință proprie și conștiință reală. Statul, la fel ca și celelalte entități colective, este privit ca o „persoană” doar în mod fictiv, într-o accepțiune convențională, utilizată pentru a evita exprimările excesiv de lungi sau complicate, fără a presupune o existență reală a voinței autonome în afara voinței membrilor săi [13, p. 83].

O altă concepție relevantă în literatura de specialitate este *teoria personalității morale ca realitate juridică*, cunoscută și sub denumirea de *teoria realității*. Potrivit acestei perspective, personalitatea juridică a statului nu este doar o ficțiune acceptată convențional, ci exprimă o *realitate juridică obiectivă*, fie pentru că, asemenea anumitor indivizi lipsiți de discernământ (precum minorii), care totuși beneficiază de drepturi subiective, și grupările colective fără voință proprie pot, în mod similar, să fie titulare de drepturi și obligații, fie pentru că statul reprezintă o creație a ordinii juridice constitutive, determinată de existența unei comunități umane bine definite căreia i se recunoaște o funcție suverană în cadrul ordinii de drept [24, p. 34].

În doctrină s-a susținut că personalitatea juridică nu constituie un atribut exclusiv al statului, ci un element comun tuturor formelor de organizare socială instituționalizată. Astfel, atât entitățile de natură politică (cum este statul) cât și cele de natură privată, precum societățile comerciale sau civile, beneficiază de recunoaștere juridică sub forma personalității [14, p. 126]. În această ordine de idei, Paul Negulescu sublinia, în analiza sa asupra organismului statal, că este necesar să se facă următoarele distincții fundamentale:

1. Atribuția principală a statului o formează dreptul de a comanda tuturor și de a întreprinde constrângerea contra celor care nu s-ar supune, prin urmare, statul este o *persoană politică*.
2. Statul exercită această atribuțiune de a comanda asupra tuturor persoanelor care lo-

cuiesc în limitele teritoriului, prin urmare, statul este o *persoană politico-teritorială*.

3. Statul are și un patrimoniu propriu, ca orice persoană [14, p. 254].

Conchidem că statul nu trebuie confundat cu guvernul sau cu organele sale, ci trebuie conceput ca un *subiect de drept distinct*, înzestrat cu voință generală proprie și cu continuitate instituțională, indiferent de componența tranzitorie a autorităților sale.

Cea de-a treia concepție, înrudită cu teoria realității, este *teza unicității personalității statului în dreptul public* [9, p. 55]. Aceasta susține că statul este singurul subiect de drept public autentic. În doctrina franceză a fost promovată de Esmein, Michoud și Ripert, iar în cea română – de Paul Negulescu și Anibal Teodorescu. Potrivit acestei teze, statul a fost încă de la origini un subiect de drept, exercitând de-a lungul timpului atât drepturi patrimoniale, cât și drepturi de autoritate publică.

După alți autori, între care Hauriou [25], statul are *două personalități*, și anume: în privința gestionării bunurilor, are o personalitate identică cu cea a persoanelor fizice, iar în ceea ce privește actele de autoritate, are o personalitate de drept public.

Pe de altă parte, potrivit opiniei juristului de drept public Berthelemy [22], nu este necesar ca statul să fie înzestrat cu personalitate juridică (persoană morală) pentru a exercita drepturile de putere publică. În viziunea sa, prerogativele suveranității – precum dreptul de a comanda, dreptul de a impune taxe și impozite ori dreptul de a supune locuitorii la constrângeri legale – derivă din natura autorității statale, nu din calitatea statului ca persoană. Prin urmare, statul exercită aceste funcții în virtutea suveranității sale, dar nu ca titular al unei personalități juridice clasice.

În știința dreptului administrativ s-a făcut distincție între actele de autoritate și actele de gestiune ale statului, distincție fundamentată în Franța de Lafferriere și dezvoltată de Berthelemy. Teza care a susținut această distincție a avut ca punct de plecare faptul că unele acte erau adoptate de stat în exercitarea prerogativelor sale de putere publică în calitate de deținător al suveranității, ele concretizându-se în manifestări de voință supuse dreptului public, pe când altele erau făcute de stat în calitate de simplă persoană juridică, titulară a unui patrimoniu, ele îmbrăcând formă contractuală și supunându-se dreptului comun [21, p. 106].

Teza unicității personalității juridice a statului a fost susținută și în doctrina elaborată după decembrie 1989, Valentin I. Prisăcaru [17, p. 44] afirmând că statul, ca persoană juridică, exercită două categorii de atribuții: unele de drept public și altele de drept privat. Din aceasta nu trebuie să tragem concluzia că statul are două personalități juridice – și anume, una de drept public și alta de drept privat – pentru că nu este de conceput ca aceeași entitate să aibă două personalități juridice, determinate de atribuțiile pe care le exercită și de actele juridice pe care le încheie. Statul are aceeași unică perso-

nalitate juridică și atunci când adoptă sau emite un act de drept public și când încheie un act de drept privat, pentru că, și într-un caz, și în celălalt, dacă nu-și respectă obligațiile asumate, va fi răspunzător și va plăti daunele pentru prejudiciile cauzate prin nerespectarea obligațiilor asumate. Fie prin acte de drept public, fie prin acte de drept privat. Tot astfel și în raporturile internaționale statul este considerat ca o singură persoană juridică, având atât atribuții de drept public cât și de drept privat.

Potrivit unei analize realizate în anul 1996, profesorul Antonie Iorgovan evidențiază particularitățile regimului juridic al proprietății și subliniază necesitatea delimitării dintre persoanele juridice de drept privat, titulare ale proprietății private, și persoanele juridice de drept public, care pot avea în administrare proprietatea publică. Potrivit opiniei sale, o persoană juridică de drept public poate îndeplini și funcții specifice unei persoane juridice de drept privat, însă reciproca nu este valabilă. De asemenea, menționa că nu orice persoană juridică de drept public deține proprietate publică, ci doar *statul și unitățile administrativ-teritoriale*, în limitele stabilite de lege [8, p. 54].

Analiza garanției constituționale a dreptului de proprietate privată a evidențiat necesitatea asigurării egalității de regim juridic, indiferent de titular. În acest context, s-a impus o distincție clară între *statul și unitățile administrativ-teritoriale* în calitate de *persoane juridice de drept privat*, atunci când dețin *domeniul privat*, și în calitate de *persoane juridice de drept public*, atunci când administrează *domeniul public*. În prima ipoteză, statul acționează ca orice *proprietar privat*, în temeiul dreptului civil. În cea de-a doua intervine ca subiect investit cu *putere publică*, în virtutea dreptului administrativ, fundamentat constituțional și legislativ. Astfel, în gestionarea bunurilor private, statul participă la raporturi juridice de drept comun. În schimb, în administrarea bunurilor publice, statul exercită atribuții de autoritate. Prin analogie, același regim dual se aplică și unităților administrativ-teritoriale, care pot acționa atât în plan civil cât și în plan administrativ, în funcție de natura bunurilor și a prerogativelor exercitate [8, p. 55].

În această ordine de idei, trebuie subliniat că statul are, în mod intrinsec, calitatea de persoană juridică de drept public, ceea ce este esențial pentru a desemna un titular abstract, permanent și legitim al puterii publice. În această calitate, statul este recunoscut ca subiect de drept investit cu competențe și responsabilități constituționale. Totodată, într-o accepțiune mai concretă, statul este perceput ca ansamblu de instituții și organe politice, ca instrument de guvernare și mecanism de exercitare a forței legitime, dimensiuni care definesc funcția sa esențială în organizarea societății [4, p. 8].

Statul îndeplinește, în mod simultan, rolul de garant al protecției vieții și activității cetățenilor săi, precum și funcția de protector și promotor al valorilor identitare și spirituale ale națiunii. Din acest motiv, el este perceput ca exprimare instituțională a interesului

general, respectiv – ca formă de organizare menită să servească binele colectiv al comunității naționale.

Tocmai pentru că statul reprezintă forma instituționalizată a interesului colectiv, cu rol esențial în protejarea cetățenilor și în promovarea valorilor comune, el a constituit, *din punct de vedere istoric, prima persoană juridică recunoscută* în drept. Astfel, *statul roman* este considerat cea dintâi entitate cu personalitate juridică, având un caracter eminamente *public*. Ulterior, toate celelalte forme de asociere colectivă – fie ele de natură civilă, comercială sau confesională – au fost modelate *după exemplul statului*, fiind în mod implicit impregnate de conceptele și structurile *dreptului public* [5, p. 13].

Prin urmare, statul, ca primă formă de organizare juridică a colectivității, s-a impus istoric nu doar ca persoană juridică de drept public, ci și ca model de structurare a altor forme de asociere.

Alături de alți autori, susținem că statul trebuie să aibă câteva elemente-condiții indispensabile care îi alcătuiesc conținutul (populația, teritoriul, suveranitatea) și iau în drept, mai ales în dreptul administrativ, forma personalității juridice [15, p. 43].

În continuarea acestor considerații, trebuie subliniat că *statul dobândește calitatea de persoană juridică odată cu întrunirea condițiilor de fapt esențiale*: existența unei colectivități umane, a unui teritoriu determinat și a unui organ de voință capabil să acționeze în numele acestei colectivități. Atunci când aceste elemente sunt reunite, statul nu doar că există în fapt, ci dobândește, în raport cu ordinea internă, *existență juridică deplină*, întrucât el este cel care instituie și garantează ordinea juridică, prin exercitarea suveranității sale [13, p. 22].

Având recunoscută personalitatea juridică, statul participă în calitate de subiect de drept atât în raporturile juridice interne cât și în cele de drept internațional. În ordinea juridică internă, acesta apare cu prioritate ca subiect în cadrul raporturilor de drept constituțional, în care își exercită suveranitatea și funcțiile fundamentale prin intermediul autorităților publice consacrate de Legea fundamentală. Statul poate figura ca subiect de drept fie în mod direct, fie prin reprezentare, prin organele sale competente [11, p. 29]. În anumite situații, statul, ca entitate unitară, apare direct în raporturi juridice ce vizează cetățenia, precum și în raporturile cu unitățile administrativ-teritoriale, în special în ceea ce privește delimitarea competențelor și a patrimoniului public.

În acest sens, statul, singurul purtător de suveranitate, este o instituție unică în genul său [23, p. 136]. Pe de o parte, toate celelalte instituții naționale sunt subsumate acestuia, fiind constituite și reglementate prin intermediul voinței sale juridice. În mod particular, *colectivitățile teritoriale locale* sunt create, organizate sau, după caz, desființate în temeiul Constituției ori în conformitate cu dispozițiile constituționale, acestea neavând decât acele competențe care le-au fost conferite expres de normele legale. Pe de altă parte, *statul nu se reduce la o simplă instituție administrativă*, întrucât el îndeplinește simultan o funcție *politică*

esențială, întruchipând voința generală și exercitând autoritatea legitimă în numele poporului, în cadrul unui sistem constituțional organizat.

O situație aparte se evidențiază în ceea ce privește participarea statului în raporturile juridice de drept internațional. Potrivit concepției contemporane, doctrina dreptului internațional recunoaște statului calitatea de subiect de drept internațional în mod independent de întinderea teritoriului, de dimensiunea populației sau de nivelul său de dezvoltare economică, socială ori politică. În acest sens, statele sunt considerate subiecte originare și universale ale dreptului internațional public, distincte de celelalte entități recunoscute în ordinea juridică internațională. Această calitate juridică își are fundamentul în suveranitatea statului, care nu este condiționată de recunoașterea sa formală de către alte state, ci rezultă din însăși existența sa de fapt și din exercitarea efectivă a autorității în cadrul unui teritoriu determinat [16, p. 58].

Un alt aspect demn de subliniat constă în faptul că, în procesul de realizare a dreptului, autoritățile statului acționează, la rândul lor, în calitate de subiecte de drept. În această ipostază sunt avute în vedere autoritatea legislativă, autoritățile administrației publice, precum și autoritățile judecătorești, fiecare dintre acestea exercitând atribuții specifice în conformitate cu principiul separației puterilor în stat și în limitele competenței stabilite prin Constituție și legi.

Participarea acestor autorități publice se realizează în raport cu competența stabilită de Constituție și de legile de organizare și funcționare a fiecărei categorii de autorități, precum și a fiecărei autorități în parte. Investite cu competență, autoritățile statului participă ca purtătoare ale autorității statale într-un domeniu sau altul. Ca subiecte de drept, autoritățile statului îndeplinesc cel puțin trei categorii de competențe: 1) exercită conducerea statului în diverse domenii de activitate; 2) soluționează legal pretențiile unor subiecte de drept față de altele și 3) asigură constrângerea de stat [19, p. 195].

De reținut că în relațiile de drept administrativ apar ca subiecte de drept și autoritățile administrației publice centrale de specialitate, alte organe centrale, precum și cele locale.

Din cele arătate rezultă că *statul, în calitatea sa de persoană juridică de drept public, exercită două categorii principale de atribuții*. Pe de o parte, el exercită *atribuții de natură suverană*, care decurg din prerogativa autorității publice și presupun adoptarea de norme juridice, organizarea puterilor statului și asigurarea ordinii constituționale. Pe de altă parte, statul deține și *drepturi patrimoniale*, participând în raporturi juridice cu conținut economic sau civil, în condițiile și limitele stabilite de lege, asemenea oricărui alt subiect de drept.

Exercitarea acestor atribuții nu ne poate conduce la concluzia că statul are două personalități juridice, una de drept public, cealaltă de drept privat, ci, așa cum preciza Paul Negulescu, *are o singură personalitate*, dar face două feluri de acte juridice: prin unele

își manifestă puterea suverană, dând ordine, prin altele se ocupă de gestiunea patrimoniului [13, p. 109].

În strânsă legătură cu exercitarea drepturilor patrimoniale, *patrimoniul statului* constituie un *element definitoriu al personalității sale juridice*, întrucât exprimă capacitatea acestuia de a avea drepturi și obligații patrimoniale. Acest patrimoniu este compus din bunuri mobile și imobile, destinate satisfacerii interesului public și organizării funcționale a autorității statale. Din punct de vedere juridic, bunurile statului se împart între domeniul public și domeniul privat [6, p. 63], fiecare fiind guvernat de un regim juridic distinct: bunurile din domeniul public sunt supuse regimului de drept public, caracterizat prin inalienabilitate, imprescriptibilitate și insesizabilitate, în timp ce bunurile din domeniul privat al statului se supun regulilor dreptului privat, permițând astfel circulația lor civilă, inclusiv încheierea actelor de dispoziție sau administrare conform dreptului comun.

Aceste patrimonii sunt afectate realizării interesului colectiv, în funcție de scopul și competențele fiecărei persoane juridice de drept public, însă ele aparțin în mod exclusiv subiectului de drept care le gestionează. În acest sens, nu poate fi conceput un patrimoniu în lipsa unui titular de drepturi și obligații, iar acest titular este întotdeauna o persoană juridică, precum statul, raionul, orașul sau comuna. Patrimoniul nu există în mod autonom, ci este legat organic de personalitatea juridică a entității publice investite cu misiunea de a servi interesul general.

Rezumând cele expuse, trebuie subliniat că existența patrimoniului și exercitarea drepturilor asupra acestuia sunt indisolubil legate de *organizarea instituțională a statului* și de funcțiile pe care acesta le îndeplinește în virtutea suveranității sale.

Concluzii

Ca urmare a prezentului studiu, conchidem că statul, ca persoană juridică de drept public, reprezintă expresia supremă a organizării colective și a autorității suverane într-un spațiu juridic și social definit. Înțelegerea sa nu se limitează doar la un simplu cadru formal, ci se extinde la un veritabil pilon al ordinii și echilibrului între drepturile indivizilor și necesitățile comunității. Prin acest statut juridic, statul își asumă o responsabilitate unică – aceea de a proteja interesele generale, de a garanta respectarea legii și de a promova binele comun. Această calitate îi conferă un rol complex, atât în cadrul sistemului juridic național, cât și în arena relațiilor internaționale, fiind un actor indispensabil în evoluția democratică și dezvoltarea durabilă a societății. Astfel, orice analiză riguroasă a statului în această lumină trebuie să recunoască profunditatea și multidimensionalitatea rolului său, conturând o punte între tradiție și modernitate, între autoritate și responsabilitate. Statul, în ipostaza sa de persoană juridică de drept public, rămâne, deci, fundația pe care se sprijină însăși existența și continuitatea ordinii sociale.

Referințe bibliografice

1. Alexandru I. *Știința Administrației*. București: Ed. Economică, 2001. 368 p.
2. Constantinescu M. ș.a. *Constituția României comentată și adnotată*. București: Editura Monitorul Oficial, 1992. 320 p.
3. Djuvara M. *Teoria generală a dreptului*, vol. I. București: Editura Librăriei Socec & Co. S.A., 1930. 157 p.
4. Deleanu I. *Drept constituțional și instituții politice. Tratat II*. București: Editura Europa Nova, 1996. 334 p.
5. Eminescu Y. *Subiectele colective de drept în România*. București: Ed. Academiei, 1981. 219 p.
6. Giurgiu L. *Domeniu public*. București: Editura Tehnică, 1997. 228 p.
7. Hegel G.W.F. *Principiile filosofiei dreptului*. București: Editura Academiei, 1969. 334 p.
8. Iorgovan A. *Tratat de drept administrativ, vol. II*. București: Ed. Nemira, 1996. 686 p.
9. Iorgovan A. *Tratat de drept administrativ, vol. I*. București: Ed. Nemira, 1996. 537 p.
10. Kelsen H. *Teoria generală a statului, tradusă din limba germană de Jean H. Vermeulen*. București: Tiparul Oltenia, 1928. 101 p.
11. Muraru I. *Drept constituțional și instituții politice, ediția a VIII-a revăzută*. București, Actami, 1998. 368 p.
12. Manda C. *Drept administrativ. Tratat elementar, Volumul I: Administrația publică și dreptul administrativ, Ediția a II-a, revăzută și adăugită*. București: Lumina Lex, 2002. 400 p.
13. Negulescu P. *Tratat de drept administrativ, vol. I, „Principii generale”*. Ediția a IV-a. București: Institutul de Arte Grafice „E. Marvan”, 1934. 632 p.
14. Negulescu P. *Tratat de drept administrativ, ed. a III-a*. București: Ed. Societatea Tipografiile Române Unite, 1925. 592 p.
15. Oroveanu M. *Tratat de știința administrației*. București: Editura CERMA, 1996. 512 p.
16. Popescu D., Năstase A. ș.a. *Drept internațional public*. București: Casa de editură și presă „Șansa” SRL, 1994. 296 p.
17. Prisăcaru V.I. *Tratat de drept administrativ român. Partea generală, ed. a II-a*. București: Ed. All, 1996. 601 p.
18. Pătulea P. Răspunderea patrimonială a statului pentru pagubele rezultate ca urmare a aplicării legilor. În: *Dreptul*, 2000, nr. 7, p. 19.
19. Popa N. *Teoria generală a dreptului*, ediția a 4-a. București: C.H. Beck, 2012. 307 p.
20. Vrabie G. Principiile care guvernează organizarea politico-etatică a României potrivit noii Constituții (I). În: *Studii de drept românesc*, 1995, nr. 2, 310 p.
21. Vedinaș V. *Introducere în dreptul contenciosului administrative*. București: Ed. Fundației România de mâine, 1999. 140 p.
22. Berthelemy P.L. *Traité élémentaire de droit administratif*. Paris: Librairie Générale de Droit et de Jurisprudence, mai multe ediții (în special ed. din 1926 și 1933).
23. Chapuis R. *Droit administratif general*. Paris: Montchrestien, 1988. 891 p.
24. Carre de Malberg. *Contribution une theorie generale de l'Etat*, vol. I, 638 p.
25. Hauriou M. *Précis de droit administratif et de droit public*, 12e éd. Paris: Éditions Sirey, 1933. 1150 p.
26. Muraru I., Tănăsescu S. Quelques consideration sur la constitutionnalisation du droit roumain, Melanges eu l'honneur de Gerard Conac. In: *Economica*, 2001, p. 407-417.
27. Pactet P. *Institutions politiques. Droit constitutionnel*, 16e ed. Paris: Armand Colin, 1997. 576 p.
28. Prelot M., Lescuyer G. *Histoire des idées politiques*, 5e ed. Paris: Dalloz, 1975. 637 p.